

181st Semiannual General Conference
Sunday Afternoon Session, October 2, 2011

ስለኢየሱስ ማስተማር

በሽማግሌ ዳለን ኤች ኦክስ

የአስራ ሁለቱ ሐዋሪያት ቡድን አባል

“ስለ ክርስቶስ ምን ይመስላችኋል?” (ማቴዎስ 22፥ 42) በእነዚህ ቃላት ኢየሱስ የዘመኑን ፈሪሳውያን አምታታ። በእነዚህ ቃላትም የኅሌልኛ ቀን ቅዱሳን ጓደኞቹን እና ሌሎች ክርስቲያኖችን ስለኢየሱስ ክርስቶስ በእውነት ምን እንደሚያምኑ እና በእምነታችሁ ምክንያት ምን እያደረጉ እንዳሉ እጠይቃለሁ።

የምጠቅሳቸው ብዙዎቹ ቅዱሳን መጻፍቶች የሚመጡት ከመፅሐፍ ቅዱስ ነው። ምክንያቱም ይህም ብዙዎቹ ክርስቲያኖች የሚያውቁት ነው። የተለያዩ ክርስቲያኖች ስለትርጉሙ የምይጋቡበትን የመፅሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ተርጉምን ከሚያስተምረን ከአሁን ዘመን ቅዱሳን መጻሕፍት ከሆነ ከመፅሐፈ ሞርሞን ነው የምገልጽበት የሚመጣው። የማንጋግረው የሚያምኑትን እና ሌሎችንም ነው። እራሳቸውን ክርስቲያን ብለው የሚጠሩት ኢየሱስን እንደ ታላቁ መምህር ያሞግሳሉ ነገር ግን መለኮታዊነቱን ማረጋገጥን ያስወግዳሉ። እነርሱን ለማንጋገር፣ የኢየሱስን ቃላት እጠቀማለሁ። እርሱ ስለእራሱ ማንነት እና ወደ ምድር ምን ለማድረግ እንደተላከ ያስተማረውን እንመልከት።

አንድያ ልጅ

ኢየሱስ አንድያ ልጅ እንደሆነ አስተምሯል። እንዲህም አለ፡ “በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወደአልፍ።

“ዓለም በልጁ እንዲድን ነው እንጂ፤ በዓለም እንዲፈርድ እግዚአብሔር ወደ ዓለም አልላከውምና።” (ዮሀንስ 3፥ 16--17)

እግዚአብሔር አብም ይህን አረጋገጠ። በቅዱስ አጋጣሚ መጨረሻም በመቀየሪያ ተራራ ላይ ከሰማይ እንዲህ አወጀ፡ “በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው፤ እርሱን ስሙት” (ማቴዎስ 17፥ 5)።

ኢየሱስ ደግሞም አመለካከቱ እንደ አባቱ አይነት እንደሆነ ምላሽ አስተምሯል። ለሐዋሪያቱ እንዲህ አለ፡

“እኔን ስብታውቁኝ አባቴን ደግሞ ባወቃችሁ ነበር። ከአሁን ምጄምራችሁ ታውቁ ታላችሁ አይታችሁትማል አለው።

“ፊልጶስ። ጌታሆይ፤ አብን አሳየንና ይበቃናል አለው።

“ኢየሱስ ምላሽ አለው። አንተ ፊልጶስ፤ ይህን ያህል ዘመን ከእናንተ ጋር ስኖር አታውቁኝም? እኔን ያየ አብን አይቶአል፤ እንዴትስ አንተ። አብን አሳየን ትላለህ?” (ዮሀንስ 14፥ 7-9)።

እንደዚህም ሐዋርያው ጳውሎስ ወልድን ገለጸ፣ “እርሱም የእግዚአብሔር አብ] መንጸባረቅ ሆነ።” (እብራውያን 1፥ 3፣ ደግሞም 2 ቆይታ ቆይቶ 4፥ 4 ተመልከቱ)

ፈጣሪ

ሐዋርያው ዮሀንስ “ቃል፣” ብሎ ስለጠራው ኢየሱስ እንደጻፈው “በመጀመሪያው በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ። ሁሉ በእርሱ ሆነ፣ ከሆነ ውም አንዳች ስንኳ ያለ እርሱ አልሆነም።” (ዮሀንስ 1፥ 2—3) በዚህም በአብአላማ መሰረት ኢየሱስ ክርስቶስ የሁሉም ነገሮች ፈጣሪ ነበር።

የእስራኤል ጌታ አምላክ

የፊልስጢህዝብን በሚያገለግልበት ጊዜ፣ ኢየሱስ ያህዌ፣ የእስራኤል ጌታ አምላክ እንደሆነ አወጀ (ዮሀንስ 8፥ 58 ተመልከቱ)። በኋላም፣ ከሞት እንደተነሳ ጌታ፣ በአሜሪካ ክፍለ አህጉር ያሉትን ህዝብ አገለገለ። እዚያም እንዲህ አወጀ፡

“እነሆ፣ እኔ ኢየሱስ ክርስቶስ ነኝ፣ ነቢያት ወደ ዓለም ይመጣል ብለው የመሰከሩልኝም።

“...እኔ የእስራኤል ሐአምላክ፣ እናም የምድር ሁሉ አምላክ [ነኝ]...” (3 ኔፊ 11፥ 10፣ 14

ለእኛ ምን አድርጎልናል

አበዙ አመት በፊት በካስማ ጉባኤ፣ ለብዙ አመታት ተሳታፊ ያልነበረች ሴት እንድትመለስ ጠይቃለንም መመለስ የሚገባባት ምንም ምክንያት ለማሰብ እንዳልቻለች ከነገረችኝ ሴት ጋር ተገናኘሁ። እርሷን ለማበረታታት እንዲህ አልኩኝ፣ “አዳኝ ስላደረገልን ነገሮች ሁሉ ስታሰቢ፣ እርሱን ለማምለክ እና ለማገልገል ወደ ቤተክርስቲያን የምትመለሽበት ብዙ ምክንያቶች የሉሽምን?” እርሷም በመደነቅ እንዲህ መለሰች፡ “ለእኔ ምን አድርጎልኛል?” ለእኛ ምን እንዳደረገልን ለማይገባችሁ፣ ያን ጥያቄ በራሱ ቃላት እና በምስክራጅ እመልሳለሁ።

የአለም ህይወት

መፅሐፍ ቅዱስ ኢየሱስ ያስተማረውን መዝግቧል፡ “ሌባው ሊሰርቅና ሊያርድ ሊያጠፋም እንጂ ስለሌላ አይመጣም፤ እኔ ሕይወት እንዲሆን ላቸው እንዲበዛ ላቸውም መጣሁ”

(ዮሀንስ 10፡ 10)። በኋላም በአዲሱ አለም፣ እንዲህ አወጀ፣ “የአለም ብርሀን እና ህይወት ነኝ” (3ኛ ፊ 11፡ 11)። የአለም ህይወት ነውም ከንደቱም እርሱ ፈጣሪዎችን ነውና እናም በትንሳኤው በኩል እንደገና እንደምንኖር ማረጋገጫ አለንና። የሚሰጠን ህይወት የስጋ ህይወት ብቻ አይደለን። እንዳስተማረው፣ “እኔም የዘላለም ሕይወትን እሰጣቸዋለሁ። ለዘላለምም አይጠፉም፤ ከእጄም ማንም አይነጥቃቸውም።” (ዮሀንስ 10፡ 28፣ ደግሞም ዮሀንስ 17፡ 2 ተመልከቱ)

የአለም ብርሀን

ኢየሱስ ደግሞም እንዳስተማረው፣ “እኔ የዓለም ብርሃን ነኝ፤ የሚከተለኝ የሕይወት ብርሃን ይሆን ለታል እንጂ በጨለማ አይመላለስም” (ዮሀንስ 8፡ 12) እንዲህም አውጇል፣ “እኔ መንገድና እውነት ሕይወትም ነኝ” (ዮሀንስ 14፡ 6)። እርሱም መንገድ ነው እናም እርሱም ብርሀን ነውም ከንደቱም የስተማረው በስጋዊ ህይወት ነገሩን ለሌሎች ለሌሎች ወደ አብዮት መለስ በትን መንገድ ያሳየናል።

የአብን ፍላጎት ማሟላት

ሁልጊዜም፣ ኢየሱስ አብን ያከብራል እናም ይከተለዋል። እንደ ወጣትነቱም ለምድር ወላጆቹ እንዲህ ገልጿል፣ “በአባቴ ቤት እሆን ዘንድ እንዲገባኝ አላወቃችሁምን?” (ሉቃስ 2፡ 49) በኋላም እንዲህ አስተምሯል፣ “ፈቃዴን ለማድረግ አይደለም እንጂ የላከኝን ፈቃድ ለማድረግ ከሰማይ ወርጃለሁና” (ጆሀንስ 6፡ 38፣ ደግሞም ዮሀንስ 5፡ 19 ተመልከቱ)። አዳኝም እንዳስተማረው፣ “በእኔ በቀር ወደ አብዮት ማመጣ የለም” (ዮሀንስ 14፡ 6፣ ደግሞም ማቴዎስ 11፡ 27 ተመልከቱ)።

ወደ አብዮት መለስ ውየ እርሱን ፈቃድ በማከናወን ነው። ኢየሱስ እንዳስተምራለው፣ “በሰማያት ያለውን የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ እንጂ፣ ጌታሆይ፣ ጌታሆይ፣ የሚለኝ ሁሉ መንግሥተ ሰማያት የሚገባ አይደለም” (ማቴዎስ 7፡ 21)። እንዲህም ገልጿል፣

“በዚያ ቀን ብዙዎች። ጌታሆይ፣ ጌታሆይ፣ በስምህ ትንቢት አልተናገርንምን፣ በስምህ አጋንንትን አላወጣንምን፣ በስምህ ብዙ ተአምራትን አላደረግንምን? ይሉኛል።

“የዚያን ጊዜም። ከቶ አላወቅኋችሁም፤ እናንተ ዓመፀኞች፣ ከእኔ ራቁ ብዬ እመስክርባቸዋለሁ።” (ቁጥሮች 22--23)

ወደ ሰማይ መንግስት ማን ነው የሚገባው? ኢየሱስ እንዳስተማረው፣ የጌታን ስም በመጠቀም አስደናቂ ስራ ብቻ የሚሰሩት ሳይሆኑ፣ “በሰማያት ያለውን የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ” (ቁጥር 21) ብቻ ናቸው።

ታላቁ ምሳሌ

ኢየሱስ ይህን እንዴት እንደምናደርገው አሳይቶናል። በተደጋጋሚም እርሱን እንድንከተለው ጋብዘናል። “በጎቼ ድምፄን ይሰማሉ እኔም አውቃቸዋለሁ ይከተሉኝማል” (ዮሀንስ 10፥ 27)።

የክህነት ስልጣን ሀይል

የክህነት ስልጣን ሀይል ለሐዋሪያቱና ለሌሎች ሰጥቷል (ማቴዎስ 10፥ 1 ተመልከቱ። ለታላቁ ሐዋርያ ጴጥሮስ እንዲህ አለው፤ “የመንግሥተ ሰማያትንም መክፈቻዎች እስጥሃለሁ፤ በምድር የምታስረው ሁሉ በሰማያት የታሰረ ይሆናል። በምድርም የምትፈታው ሁሉ በሰማያት የተፈታ ይሆናል” (ማቴዎስ 16፥ 19፤ ደግሞም ማቴዎስ 18፥ 18 ተመልከቱ)።

ሉቃስም “ኔታሌሎቹን ሰብዓ ሾመ፤ ሁለት ሁለትም አድርጎ እርሱ ሊሄድበት ወዳለው ከተማና ስፍራ ሁሉ በፊቱ ላካቸው” (ሉቃስ 10፥ 1) ብሎ ጽፏል። በኋላም እነዚህ ሰባዎች በደስታ ለኢየሱስ “አጋንንት ስንኳ በስምህ ተገዝተውልናል አሉት” (ሉቃስ 10፥ 17)። ለዚህ የክህነት ስልጣን ሀይል ምስክር ነኝ።

በመንፈስ ቅዱስ መመራት

በምድር አገልግሎቱ መጨረሻ ላይ፤ ኢየሱስ ሐዋሪያቱን እንዲህ አስተማረ፤ “እብበስሜ የሚልከው ግን መንፈስ ቅዱስ የሆነው አጽናኝ እርሱ ሁሉን ያስተምራችኋል እኔም የነገርኋችሁን ሁሉ ያሳስባችኋል” (ዮሀንስ 14፥ 26) እናም “ወደ እውነት ሁሉ ይመራችኋል” (ዮሀንስ 16፥ 13)።

በትእዛዛቱ መመራት

በትእዛዛቱም ይመራናል። በዚህም ኔፋውያንን በመካከላቸው ስለትምህርቱ በተመለከተ ጸብ እንዳይኖር አዘዛቸው፤ እንዲህም አለ፤

“እውነት፣ እውነት እላችኋለሁ፤ የፀብ መንፈስ ያለበት፣ የፀብ አባት ከሆነ እናም የሰዎችን ልብ እርስ በርስ እንዲጣሉ በቁጣክ ሚያነሳሳው ከዲያብሎስ እንጂ፤ ከእኔ አይደለም።

“እነሆ፤ ሰዎችን አንዳቸውን ከሌላኛው ልባቸውን ለቁጣየ ሚያነሳሳ ይህ የእኔ ትምህርት አይደለም፤ ነገር ግን እንደነዚህ ያሉ ነገሮች እንዲወገዱ ማድረግ ይህ የእኔ ትምህርት ነው።” (3 ኔፊ 11፥ 29--30)

የዘለአለም ህይወት ማተኮሪያ

በአለም ነገሮች ላይ ሳይሆን በእርሱ ላይ እንድናተኩር ጠይቆናል። በህይወት እንጀራ ስብከቱ ኢየሱስ በስጋዊና በዘለአለም ማዊ ምግብ መካከል ስላለው ልዩነት ገልጿል። “ለሚጠፋ መብል አትሥሩ፤ ነገር ግን ለዘላለም ሕይወት ለሚኖር መብል የሰው ልጅ ለሚሰጣችሁ ሥሩ” (ዮሀንስ 6፡ 27) አለ። እርሱ የህይወት እንጀራ፣ የዘለአለም ምግብ መንጭ እንደሆነ አዳኝ አስተምሯል። ኢየሱስ አለም ስለሚያቀርበው ስጋዊ ምግብ ሲናገር፣ በእዚህ እንጀራ የተመኩት አሁን እንደሞቱ አስተምሯል (ዮሀንስ 6፡ 49-50 ተመልከቱ) ከዚህ ጋር ሲመዛዘን፣ እርሱ የሚያቀርበው ምግብ “ከሰማይ የሚወርደው ህያው እንጀራ” ነበር። እናም ኢየሱስ እንዳስተማረው፣ “ሰው ከዚህ እንጀራ ቢበላ ለዘላለም ይኖራል” (ዮሀንስ 6፡ 51)።

አንዳንድ ደቀ መዛሙር ቱይህ ቱይህ የሚያስጨንቅ ንግግር ነው” አሉ (ቁጥር 60) እናም ከእዚያም ጊዜ ጀምሮ ተከታዮቹ “ወደ ኋላ ተመለሱ፤ ወደ ፊትም ከእርሱ ጋር አልሄዱም” (ቁጥር 66)። “መጀመሪያ የእግዚአብሔርን መንግስት ፈልጉ” (ማቴዎስ 6፡ 33) ብሎ ያስተማረውን አልተቀበሉም ነበር። አሁንም ክርስቲያን ነን የሚሉት አንዳንዶቻችን በአለም ነገሮች ላይ፣ እንዲሁም በምድር ላይ ህይወትን የሚደግፍ ነገር ግን ለዘለአለም ህይወት ምንም ምግብ ለማይሰጥ፣ ትኩረት አላቸው። ለአንዳንዶቻችን፣ “የሚያስጨንቅ ንግግር” ክርስቶስን የማይከተሉበት ምክንያት ነው።

የኃጢአት ክፍያ

የአዳኞችን የስጋዊ አገልግሎቱ መጨረሻ ትንሳኤውና ለአለም ኃጢአቶች ክፍያ ያደረገው ነው። መጥምቁ ዮሀንስ “እነሆ የዓለምን ኃጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ” (ዮሀንስ 1፡ 29) ባለበት ጊዜ ስለዚህ ተንብዮ ነበር። በኋላም ኢየሱስ ይህን አስተምሯል፣ “የሰው ልጅ ሊያገለግል ነፍሱንም ለብዙዎች ቤዛ ሊሰጥ [መጥቷል]” (ማቴዎስ 20፡ 28)። በመጨረሻው እራትም፣ ኢየሱስ የባረከው ወይን “ስለ ብዙዎች ለኃጢአት ይቅርታ የሚፈስ የአዲስ ኪዳን ደሜይህ ነው” (ማቴዎስ 26፡ 28) ብሎ ገልጿል።

ወደ ኔፋውያን በመምጣት፣ ከሞት የተነሳው ጌታ በጎኑ ያለውን ቁስል እና በእጆቹና በእግሮቹ ያሉትን የችንካሬን ምልክት እንዲዳስሱ ዘንድ ጋበዛቸው። ይህንንም ያደረገው “እኔ የእስራኤል ሐዘምላክ፣ እናም የምድር ሁሉ አምላክ መሆኔንና፣ ለዓለም ኃጥያቶች መገደቤንም እንድታውቁ ዘንድ” (3ኛ ጌሬ 11፡ 14) ነው ብሎ ገልጿል። ታሪኩም ቀጠለ፣ ህዝቦቹም “በኢየሱስ እግር ስር ወደቁ፣ እናም አመለኩት” (ቁጥር 17)። ለዚህም፣ አለም በመሉ በመጨረሻም ያመልኩታል።

ኢየሱስ ስለኃጢአት ክፍያው ውድ እውነቶችን በተጨማሪ አስተማረ። ያስተማረውን የሚያብራራው እናም ስለሚሰኙ ከሁሉም የሚሻል መግለጫ የሚሰጠው መፅሐፈ ሞርሞን ያስተማረውን ይዘረዝራል።

“አባቴም በመስቀል ሀእስቀል ዘንድ ልኮኛል፤ ...ሰዎችን ሁሉ ወደ ራሴ ለአመጣ ዘንድ፤ ...

“...በ መሉ በ ስ ራቸው ይ ፈ ረ ድባ ቸው ዘ ን ድ”

“እ ና ም...ማን ኛውም ን ሰ ሃ የ ገ ባ ና በ ስ ሜ የ ተጠመቀ ይ ሞላ ል፤ እ ና ም እ ስ ከ መጨረ ሻው ሐ ከ ፀ ና ም እ ነ ሆ ዓ ለ ምን የ ምፈር ድብ ት ቀ ን ስ ት መጣ በ አ ብ ፊ ት ከ በ ደ ል የ ነ ፃ አ ደ ር ገ ዋ ለ ሁ። ”

“እ ና ም በ መን ግ ስ ተ ሰ ማይ ምን ም የ ረ ከ ሰ ነ ገ ር ሊ ገ ባ አ ይ ቻለውም፤ ስ ለ ዚ ህ በ እ ም ነ ታቸው እ ና ም ለ ኃ ጠአ ታቸው ሁሉ ን ሰ ሃ በ መግ ባ ታቸውና እ ስ ከ መጨረ ሻው ባ ላ ቸው ታማኝ ነ ት በ ደ ሜ ል ብ ላ ቸውን ካ ጠቡት በ ስ ተቀር በ እ ረ ፍቱ የ ሚገ ባ ማን ም የ ለ ም። ” (3 ነ ፊ 27: 14-16: 19)

ስ ለ ዚ ህ ም የ ኢየ ሱስ ክር ስ ቶስ የ ጎ ጠያ ት ክ ፍያ በ ኃ ጠያ ት ምክንያት የ ሚመጣውን መን ፈ ሳ ዊ ሞት ለ ማሸነ ፍ እ ና ቅ ዲ ቃል ኪዳና ት በ መግ ባ ትና በ መጠበ ቅ የ ዘ ለ ዓ ለ ም ህ ይ ወ ት በ ረ ከ ቶቾ እ ን ዲኖረ ን እ ድል ይ ሰ ጠና ል።

ጥያቄ እ ና ምስክር

ኢየ ሱስ ይህን ጠይቋል፡ “ስ ለ ክር ስ ቶስ ምን ይ መስ ላ ች ኋል ?” (ማቴዎስ 22፥ 42) ሐዋርያው ጳውሎስ የ ቆሮን ቶስ ህዝብን “በ ሃ ይ ማኖት ብትኖሩ ራ ሳ ች ሁን መር ምሩ፤ ራ ሳ ች ሁን ፈ ትኑ ” (2 ቆሮን ቶስ 13፥ 5) ብሎ ጠይቋቸዋል። ሁላችን ም እ ነ ዚህን ጥያቄዎች ለ እ ራ ሳ ች ን መመለስ አ ለ ብን። ፍጹም ታማኝ ነ ታችሁ ለ ማን ነ ው? ሽ ማግሌ ማክስ ዌል እ ን ደ ገ ለ ጹት ወደ ፅዮን መኖሪያ ቢሰሩም ሁለተኛን ቤት በ ባ ቢሎን ለ መጠበ ቅ እ ን ደ ሚጥሩ ክር ስ ቲያ ኖች አ ይ ነ ት ነ ?

መካከለኛ መሬት የ ለ ም። የ ኢየ ሱስ ክር ስ ቶስ ተከታዮች ነ ን። ዜጋ ነ ታችን ም በ ቤተክር ስ ቲያኑ እ ና በ ወንጌሉ ነ ው፤ እ ና ም ባ ቢሎንን ለ መጎ ብኘት ቪዛ ሊኖረን ወይም እ ን ደ ባ ቢሎን ዜጋ መሆን አ ይ ገ ባ ምን ም። ስ መን እ ና ክ ብር፤ ት እ ዛ ዛ ቱን እ ና ክ ብር፤ እ ና ም “የ ዚህ አ ለ ምን ነ ገ ሮች አ ት ፈ ል ጉ፤ አ ስ ቀ ድ ማችሁ የ እ ግ ዚ አ ብሔር ን መን ግ ሥት ለ መገንባት እ ና ም ጽድቁን ም ለ መመስረት ፈ ል ጉ ” (Matthew 6:33, footnote a; from Joseph Smith Translation, Matthew 6:38)።

ኢየ ሱስ ክር ስ ቶስ አንድያ ልጅ እ ና የ እ ግ ዚ አ ብሔር ውድ ልጅ ነ ው። እርሱም ፈ ጣሪያችን ነ ው። የ አ ለ ም ብርሀን ነ ው። ከ ኃ ጠያ ትና ከ ሞት የ ሚያ ድ ነ ን ነ ው። በ ምድር ካሉት እ ውቀቶች ሁሉ በ ላ ይ የ ሆነ ነ ው፤ እ ና ም ይህን እ ኔ ለ እ ራ ሴ እ ን ዳ ወቅኩት፤ ለ እ ራ ሳ ች ሁ ለ ማወቅ ትችላላችሁ። ስ ለ አ ብና ወልድ የ ሚመስክረውና ወደ እ ውነ ት የ ሚመራን መን ፈ ስ ቅዱስ እ ነ ዚህን እ ውነ ቶች ገ ጾ ል ኛል፤ እ ና ም ለ እ ና ን ተም ሊ ገ ል ፅ ላ ች ሁ ይ ች ላ ል። መን ገ ዱም ፍ ላ ጎ ትና ታዛዥነት ነ ው። ኢየ ሱስ እ ን ዳ ስ ተ ማረ ው፤ “ለ ምኑ፥ ይ ሰ ጣችሁ ማል፤ ፈ ል ጉ፥ ታ ገ ኙ ማላ ች ሁ፤ መዝጊያን አንኳኩ፥ ይ ከ ፈ ት ላ ች ሁ ማል ” (ማቴዎስ 7፥ 7)። እ ና ም “ፈ ቃዱን ሊያደርግ የ ሚወድ ቢኖር፥ እርሱ ይህ ትምህርት ከ እ ግ ዚ አ ብሔር ቢሆን ወይም

እኔ ከራሴ የምናገር ብሆን ያውቃል” (ዮሀንስ 7፡ 17)። ስለእነዚህ ነገሮች እውነትነት የምመሰክረው በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ነው፤ አሜን ።